

nih resnic; slovnice izmed jezer učenih Slovincov ne eden poznal ni. Po tri duhovnije ali fare si lahko prehodil, poprej, ko si slovenski evangelj ali pa unih 68 svetih pesem najdel; in če je kdo vedel svet pasion (terplenje Kristusovo) čitati, ali pa sv. evangelj povedati, je bil ljudem kakor prerok imeniten. Veliko duhovnikov je bilo med Slovence poslanih, kateri še niso slovensko brati znali; cerkvenik (mežnar) jih je v saboto naučil sv. evangelj brati, kterege so v nedelo na leci ljudem s težavo povedali. Ni bilo dobiti slovenskih pridig; jih pa tudi duhovniki pisali niso. Iz nemških ali latinskih knjig so po verhu mlatili; in lahko se vé, da je bilo več plev ko pa zernja, kar govor zadene. Drugi učeni stanovni se za svoj materni jezik še zmenili niso. Tako se je vboja slovensina ksala, pa tudi omika Slovincov je toliko zaostala, da smo bili narodom v zasméh in oporeko. Vsakojaskega serca je moral biti torej mož, kateri si je upal zaničevanega maternega jezika lotiti in obuditi med svojim narodom dušno življenje. To so storili na Krajskem rajni Juri Japel, Guzman na Koroškem in na Štajarskem naš slavni Volkmer“.

V ravno tem življenjopisu pa najdemo tudi zlat nauk, kako naj slovenski pisatelji pišejo, da bo prav, ki takole veli: „Da domorodni pisec kaj velja, mora vse šege, dobre in slabe navade, vse čedne in nečedne lastnosti svojega ljudstva dobro poznati, poznati žile domačih obéutov; kiné njegove besede ima biti doma č ne kuplen; móra pa tudi vedeti pravomero omike maternega jezika, da ga zamorejo njegovi rojaki v razumenju dohajati. Le kdor domače lepo posneti — verlo ptuje blago pa čedno podomačiti zna, on zasluži slavno imé domorodnega učenika, kakor ga rajni Volkmer po vsej pravici zasluži“.

Močno nas je razveselilo v versti življenjopisov tudi življenje slavnega Hladnika popisano najti, ki med botanikarji austrijskimi visoko čislan je kot „pohlevna vijolica bival med družimi cveticami“.

(Konec sledi.)

Novičar iz slovenskih krajev.

Iz Černogore. „Narod. Nov.“ naznanjajo pod naslovom „najnovie“ sledečo novico: Čujemo, da je Omerpaša vojskini davek (ratni porez) od 100.000 tolarjev kristianskim trgovcem v Skadru (Scutari) naložil, svojega stričnika Tefvika Beya v čast polkovnika povzdignul in se s svojo armado v Podgorico podal. V nedeljo (27. feb.) se je vojska černogorska razpustila. Mertvih Turkov, kateri leže pod milim nebom od Spuža do Berih nezakopani, je nek blizo 3000. Černogorci so vzeli Turkom poslednjič še tri vozove smodnika, ktere so voli za vojsko peljali, in nekoliko bandér. Prepeva se narodna zabavlica, ktera med drugim pravi:

»Zakleo se Omer na pogaču,
Da več neče vojštit na Moraču.«

Dalje beremo v omenjenem časniku zastran Černogorsko-turške vojske sledeče: Vojska je potihnula — kako dolgo, nihče ne vé. Marsikdo misli, da je lakko Černogorce in Turke pomiriti, ter pravi: „le Turk naj zapusti granico černogorsko, in vse je opravljeno. Ali močno se motijo, ki tako mislijo. Sedanji stan je za Černogoro in Turčijo huji kakor vojska. To zapopasti, je treba vediti: kaj je sedanji stan (status quo) Černogore.“

Černogorci terdijo, da razun Černogore in Berda je njih tudi Grahovo in Lěško polje in da jim Turk ima staro „Ivanbegovino“ odstopiti, to je, celo Zeto, jezero in zemljo od Bara (Antivari) in Olguna (Dulcigno) in vse od Aleša, kar je unstran reke Drine.

Turk nasproti terdi: moja je cela Černogora, le 3

nahije (okolice): Katunska, Rěčka in Černička so odpadle, in po njegovi misli so te tri nahije sedanji stan Černogorcev.

V teh navskriž mislih je teško, sila teško pravo razsoditi. Po našim mnenju je poslednja zemljopisna razmera Černogore z 8 nahijami in Berdom sedanji stan Černogore.

Če izvzamemo južne nahije Černičko in Rěčko, se ne more na nobenem selu Černogore, tudi v dobrih letinah ne, več žita pridelati kakor da imajo prebivavci k večem za 4 mesce živeža kaj. Ostalih 8 mescev morajo ropati, da si potrebni živež pridobé, sicer jim ni moč živeti.

Kdo pa jih je pahnul v take reve in nadloge. Edini turški jarm, ki jih je iz rodovitne Zete in Ivanbegovine v pusto skalovje pregnal, kjer, naj počno kar koli hočejo, si nemorejo več žita pridelati kakor le za tretjino leta. Ako ostanejo nesrečni Černogorci v sedanjem stanu: al se je nadjati, da bi bil kadaj mir med Turki in Černogorci? Kdor vé, kaj se pravi glada (lakote) medleti, bo zapopadel, da Černogorci v sedanjem stanu svoje dežele ne morejo mirni sosede Turčiji biti. Poprej ne bo mirú in ne more biti, dokler se ne razširijo meje Černogore ali pa se pokonča Černogora.

Da se tedaj ne ponoví nemir med Černogoro in Turčijo in da obstane sedanja pogodba, je neobhodno potrebno, da se dá Černogorcem saj proti majhnemu davku Ivanbegovina nazaj, ktera je od leta 1423 do 1516 njih lastnina bila. Ta dežela bi jih redila, in omikal bi se sčasoma narod, kteremu se sedaj oponaša divjost. Turkom bi pa ta zguba tudi nič ne škodovala, ker bi mnogih stroškov treba ne bilo, ki jih sedaj leto za letom imajo, varovati svoje granice napada Černogorcev.

Ako se to ne zgodi, je rana le slabo zaceljena, ktera bo še nevarniši, ako se iznovega odpre.

To, mislimo, je bilo treba bravecem razložiti, da bojo zamogli pravično razsojevati to, kar bi se utegnilo v prihodnje v teh krajih goditi.

Iz Štajarsko-krajske meje 14. marca. Pri nas je v dolini že en teden prijetna pomlad, po hribih pa posebno v zamedih še dosti snega. Po nasvetu gosp. predsednika vaše kmetijske družbe v 21. listu „Novic“ sim na sv. Gregorja dan prvi krompir sadil, in mnoge sosede s svojim izgledom napeljal, da so tudi nekaj že ga zemlji izročili. Še nekaj moram povedati: v našem kraji hočejo presíce, ko poveržejo, od kraja vse svoje mlade pojesti, tudi take, ki se lani svojih mladih dotaknile niso, so letos tak divjožertni*); — prerokovači basnujejo, da to strašno lakot pomeni. Kdo bi se ne smejal takim prerokačem!

Iz Derfarjev se nam piše, da je 7. dan t. m. en mož iz Škofje Loke, ki je šel v Krajnj na terg in ondi polič žganja za popotnico spil, domú gredé v snegu zmerznul. Koliko ljudi je že žganje na tako vižo pod zemljo spravilo!

Iz Ljubljane. Z veseljem slišimo, da nauk kmetijstva v Ljubljani se bo po veliki noči začel, ki ga bo začasno gosp. Dežman učil, dokler se ne bo ta stolica za prihodnje leto po novem osnovala. Sadjo in murvorejo bo učil gosp. Fleišman. — Prosto ljudno razlaganje gosp. prof. Pavšič-a in gosp. kustoza Dežmana o naravoslovskih znanstvih ob nedeljah in praznicah vabi dokaj poslušavcov iz mnogih stanov. — Za kovače, ki se učé na podkovnijski učilnici umnega podkovstva po predpisu ministerskem pol

*) Naj se prasci umijejo po životu z žganjem, in ž njim tudi svinja namaže okoli gobca — in požertnosti bo skoro vselej konec. Vred.

leta, bo prihodujo sredo očitna preskušnja. — Verli ud naše kmetijske družbe in priden sadjorejci gospod fajmošter Možina iz Vranje na Istrianskem so nam spet poslali mnogo cepičev žlahnih zimskih hrušk in nešpelj, in s tem marsikterega domačina osramoté, ki ne da cepiča iz svojega verta, češ, da bi kdo drug kaj dobrega ne imel! Exempla sunt odiosa. — V četrtek smo pokopali gosp. Franceta Galle-ta, bivšega posestnika Bistriške grajsine na Notrajskem in sosesestnika Bevške papirnice pod Ljubljano, ki je po skor šletni bolezní v 70. letu svoje starosti v Gospodu zaspal. Omenimo njegove smerti ne zato, ker je bil eden nar premožniših mož na Krajskem, ampak zato, ker je bil verli domoljub, ki je zraven svojih reči se tudi pridno trudil za občni blagor svoje domovine; priča tega je njegova posebna delavnost za vstanovitev vza-jemne pogorelske družbe na Krajskem, za osnovo domače hranilnice, za napredek kmetijske družbe, za katero je ko večletni odbornik veliko delal, in za več družih občnkoristnih reči. V zgodovini ome-njenih naprav njegovo imé nikdar pozabljeno ne bo. Naj po veliki, hvale vredni delavnosti verli mož mirno počiva!

Novičar iz mnogih krajev.

Po tem, ko so se unidan cesar iz cerkve domú pripeljali, so dali župana Dunajskega mesta k sebi poklicati in so pohvalili in zahvalili Dunajčane zavolj serčnega sprejema, rekoč: da so v tolikih znamenjih zveste vdanosti nekdanje Dunajsko mesto spet spoznali. — Sliši se, da se mislijo cesar kmalo v Benetke podati inondi več dni ostati. — Za Dunajsko cerkev se je na Du-naji že nabralo 426.263 fl. 9¹/₂ kr., 150 cekinov in 5 20-frankov. — Zdravnika cesarjeva sta prejela poslavlí: dr. Seeburger je prejel Leopoldov red, dr. Watt-mann pa je povzdignjen v žlahni stan barona. — Po ukazu cesarskem, ki je došel vsim c. k. sodnijam, ne zapadejo milodari, ki jih kdo od svetlega cesarja ali cesarjeve rodovine prejme, nikakoršni sodniški eksekuciji, zato, ker so zgol milošina. — Danes bojo sožgali na Dunaji spet za 500.000 fl. papirnatih šestíc in desetíc, ktere so pri nas že zlo redke. — V četrtek popoldne so pokopali Dunajskega nadškofa in kneza Vincenca Edvarda Milde-ta, ki je nagle smerti umerl v 76. letu svoje starosti. Truplo visoko spoštovanega gospoda je neslo 6 duhovnov v stolno cerkev sv. Štefana, kjer je pokopališče Dunajskih škofov, 12 duhovnov mu je sve-tilo; pogreb je bil slovesen. Oporoka (testament) nje-gova določí, da duhovni Dunajske škofije, ki so po ne-srečah obožali in so v svojem poklicu pridni, imajo občni dedniki (Universalerben) njegovega premoženja biti; ve-liko je zapustil tistim krajem, kjer je nekdanj škof in faj-mošter bil, pa tudi učiteljev in ubozih blagi gospod ni pozabil. — Dunajski časniki naznanjajo, da se bojo prihodnjič posebno duhovni frančiškanskega reda v učiteljske službe jemali. — Nekteri časniki pravijo, da bo konec tega mesca v Berolinu shod austrijskega in rusovskega cesarja, pruskega, belgiškega in holandskega kralja, vsih družih nemških in več laških vladarjev. — Pravijo, da se bode sv. oče papež, kterege bo več kar-dinalov spremljalo, nar manj 3 tedne v Parizu mudil, potem pa čez Kolonijo in Munakovo na Dunaj se podal in v vsem 2 mesca od doma ostal. — Na Španj-skem je umerlo o enem letu 32 škofov. — Visoko učeni dr. Orfila, čigar imé po tem nar bolj po svetu slovi, da je izvedel moč strupov do človeka, je v Parizu umerl. — Vážno novico naznanja „Terž. časnik“ iz Ca-rigrada (Konstantinopla); prišel je namreč od ruskega

carja poslan 28. februarja knez Mencikov tje z ostrimi terjatvami. Brez da bi se bil kaj menil z ministrom vnanjih oprav in brez da bi se bil prazno oblekel, ko je bil pri predsedniku turškega ministerstva, je s sultanom nek naravnost govoril, da: 1) mora sultan obljubo nazaj vzeti, ki jo je storil Francozu zavolj bož-jega groba, ker car terja predpravice za gerško cer-kev, in 2) terja 40 milionov piastrov za vojskine stroš-ke v obsedi podunavskih knezij leta 1850. Pred ti dan, ko je rusovski poslanec v Carigrad došel, se je fran-coski spravil iz poti.

Klepec.

(Dalje.)

Prestraši se kristjanska vojska
Veseli hrup zažene turska.
Al, čuj! na gradu kaj tam plače?
Čuj divje krohotanje spodej!
Za brata plače sestra tamkaj,
Derhal krohoče turska spodej. —
»Al ni med vami več junaka«,
Zavpije aga v knežji tabor,
»Ki bi se v drugo z manoj skusil?«
Iz plahé trume sin stareji,
Na Turka sadaj se požene,
Z besedo derzno mu zabavlja:
»Ne bahaj, Turc, se prezgodaj!
»Še ima brat desnico zdravo
»K osveti bratove levíce,
»Le sem, da hitro jo poskusiš!«

Na smeh nategne Turek usta,
Odgovora na to ne dade,
Al divje iz oči zabliska,
Spusti po vragu damaščinko,
Utne mu desno do ramena,
Potem pusti da k otcu ide.
Odreveni kristjanska vojska,
Gromeči hrup zažene turska. —
Na gradu milo deva plače
Derhal krohoče turska spodej.
Ko vidi sina stari otec,
Ko vidi v ranah ju i kervi,
Osvete želja ga zapali,
Zareča jeza i sramota;
Spusti se v Turka sivi stavec
Pozabi let i rok okornih.
O čuj na gradu, čuj plakanje,
Kak milo britko, kak je silno,
Razlega se na bojno polje,
I huje še zapali kneza.

Gerdo se Turek posmehuje:
»Al si obnoril, topi stavec!
»Al si se glave navelical,
»Da tak hitiš u smert gotovo?
»Al nimaš več sinov poslati?
»Gosti bom danas jaz napravil,
»Gosti sloveče vranim ticam,
»Ki krokajo pod nebom studno,
»Naj turske slave god poznajo,
»Naj s knežjim truplom se gostijo.«
Le bolje se pospeši stavec,
Grozi se Turku s to besedo:
»Gorje ti gnjusni nejeverec!
»Se bdi nad nami Bog mogočen,
»Od tebe, Turc, gerdo žaljen,
»Ki tudi roko staro vkrepi,
»Ko za otroke se maščuje!
To reče, ter se zaprašita,
Da zemlja se zaziblje spodej.
Ko v prvo mahne silni Turek,
Mu meč na tri kosé razbije;
Ko v drugo mahne silni Turek,
Na travo padé rusa glava,
I kervico černa zemlja pije. —
(Dalje sledi).